

การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1

Competency Development of Monks Teaching Morality in Sangha Region 1

พระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ (ศรียอด)* สมาน งามสนิท** สุรพล สุยะพรหม***

Phramaha Supat Nantapaño (Sriyort), Sman Ngamsnit, Surapol Suyaprom

Received: February 25, 2020 Revised: March 19, 2020 Accepted: March 20, 2020

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1 มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1 รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1 จำนวน 240 รูป การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.70 รองลงมา ด้านการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 และ ด้านการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 โดยทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ การพัฒนาตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านศีล มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.71 รองลงมา ด้านสมาธิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 และด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 โดยทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

คำสำคัญ (Keyword): การพัฒนา; ศักยภาพ; พระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1

* หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Doctor of Philosophy Program Program in Public Administration Faculty of Social Mahachulalongkornrajavidyalaya University

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Department of Political science, Faculty of Social Sciences MahachulalongKornrajavidyalaya University

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Department of Political science, Faculty of Social Sciences MahachulalongKornrajavidyalaya University

Abstract

The objective of research article “Competency development of Monks Teacher Morality in Sangha Region 1 ” was to study the moral teacher monk competency development of Sangha in region 1 . The research methodology was quantitative research. The sample was moral teacher monk in Sangha Region 1 of 240 persons. The data collection was conducted using the questionnaire. The data analysis using computer program for social science and the statistics used to find out Frequency, Percentage and Standard Deviation. The research findings were: Human resource development in overall aspect was at the highest level ($\bar{X}=4.70$). On each aspect, the first rank was training aspect ($\bar{X}=4.70$), followed by education aspect ($\bar{X}=4.70$) and development aspect ($\bar{X}=4.69$) which all aspects were at the highest level respectively. Development according to Sikkhā in overall aspect was at the highest level ($\bar{X}=4.69$). On each aspect, the first rank was Sīla aspect ($\bar{X}=4.71$), followed by Samādhī aspect ($\bar{X}=4.69$) and Paññā aspect ($\bar{X}=4.69$) which all aspects were at the highest level respectively.

Keyword: Development; Competency; Sangha in Region 1

บทนำ (Introduction)

การดำเนินงานของโครงการพระสอนศีลธรรมนั้นเป็นโครงการที่ดำเนินมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา โดยการกำกับดูแลของกรมศาสนา แต่ในเวลาต่อมากรมการศาสนาได้เปลี่ยนบทบาทการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่ดำเนินการมาแต่เดิมไปสนับสนุนกิจกรรมคุณธรรมด้านอื่นๆ โดยได้โอนภาระงานพร้อมงบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินการ และได้มอบให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาดำเนินการจัดเข้าในพันธกิจประเภทงานให้บริการวิชาการแก่ชุมชน เพราะมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีความพร้อมทางด้านบุคลากรซึ่งมีพระสงฆ์ที่มีความพร้อมและมีพระที่สอนอยู่ในสถานศึกษาต่าง ๆ อยู่แล้ว โดยโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้ดำเนินการเรื่อยมา รวมทั้งมีการการประชุมนิเทศพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเข้มข้นวิทยากรแกนนำโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และการอบรมเพื่อ

พัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้มีความรู้ ความสามารถเพื่อการออกปฏิบัติหน้าที่ คือการให้ความรู้แก่เด็ก และเยาวชนที่ถูกต้อง (พระสอนศีลธรรมจังหวัดนนทบุรี, 2563)

อนึ่งปัญหาวิกฤตวัฒนธรรมและวิกฤตทางสังคม ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ.2555–2559 (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555: 92-93) ระบุปัญหาสังคมที่มีความเด่นชัด คือ ความเสื่อมถอยทางคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมไทย ส่งผลให้สถาบันทางสังคมมีแนวโน้มอ่อนแอ คนในสังคมขาดความไว้วางใจและขาดการมีส่วนร่วมทางสังคม วิกฤตปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นความเสี่ยง ที่จะส่งผลให้ประชาชนอยู่ร่วมกันยากลำบาก มีความถี่ในการใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหามากขึ้นทั้งปัญหาในระดับครอบครัว เด็กและเยาวชนที่ยังไม่มีภูมิคุ้มกันที่ดีพอ หรือขาดการใช้วิจรรณญาณกลั่นกรอง จะเสี่ยงต่อการรับวัฒนธรรมที่ไม่ดีงามมาใช้โดยง่าย จึงจะต้องเริ่มต้นด้วยการปฏิรูปการศึกษาด้านคนเสียใหม่ คือ ให้มีคุณภาพ มีภูมิปัญญาและคุณธรรมอยู่ในตัวเอง ผลจากการจัดการศึกษาที่ผ่านมา การศึกษาไทยนั้นไม่ว่าจะประเมินโดยหน่วยงานใด นอกจากจะไม่เป็นที่น่าพอใจแล้ว เป็นที่ยอมรับกันว่าการศึกษาไทยไม่ได้สอนให้คนรู้จักคิด วิเคราะห์ ริเริ่มสร้างสรรค์ และปฏิบัติจริง อีกทั้งหย่อนยานเรื่องการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม ถึงแม้ในเวลาต่อมาจะเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาและจริยธรรมขึ้นอีก แต่ปัญหาเยาวชนด้านศีลธรรม ก็ยังมีมากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 17) ดังนั้น หลักที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารพุทธบริษัท ได้แก่หลักการที่ว่าด้วยการถือเอาธรรมะเป็นใหญ่ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่นการดำเนินชีวิต การปฏิบัติงาน การบริหารทุกระดับ (กรกต ชาบัณฑิต, 2561) เพื่อให้การพัฒนาของพระสอนศีลธรรมบรรลุตามเป้าหมายและเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1 ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาและการวางแผนในการพัฒนาคน โดยการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการใช้หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการพัฒนาคน และพัฒนาชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 1

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบการวิจัย ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1 จำนวน 1,397 รูป เลือกกลุ่มตัวอย่างตามสูตรจาก

สูตรของ Taro Yamane (ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ, 2551: 45) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1 จำนวน 240 รูป การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์โดยการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นจึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ซึ่งตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน แล้วคัดแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก จากนั้นทำการเก็บข้อมูลใหม่เพื่อให้ได้แบบสอบถามครบตามจำนวน ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งและการลงรหัส (Coding Form) โดยแยกเป็นประเด็นสำคัญแล้วให้คะแนนแต่ละข้อ วิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามลำดับ

ผลการวิจัย (Research Results)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.70 รองลงมา ด้านการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 และ ด้านการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 โดยทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ

การพัฒนาตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านศีล มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.71 รองลงมา ด้านสมาธิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 และด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 โดยทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนา อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ ซึ่งมีนโยบายในการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของพระสอนธรรมอย่างต่อเนื่อง และมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรมเพื่อให้พระสอนศีลธรรมมีเทคนิคและวิธีการสอนศีลธรรมที่ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูปัญญาภิกขุ (ประจวบ ปณญาทีโป) (2558) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดราชบุรี” ผลวิจัยพบว่า หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็นบริบทของการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอย่างสมดุลระหว่างขีดจำกัดของตัวบุคคลสังคม และ

สภาพแวดล้อม จำแนกได้ 3 หลักการ ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพด้านเทคนิควิธี การศีกยภาพด้านมนุษยสัมพันธ์และการพัฒนาศักยภาพด้านความคิดรวบยอด

ด้านไตรสิกขา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ โดยมีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีความรับผิดชอบต่อการงาน มีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น มี และมีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้เป็นผู้มีอหิชาศัยสุภาพอ่อนโยน สอดคล้องกับ บุชกร วัฒนบุตร (2554) ได้วิจัยเรื่อง การนำพุทธญาณวิทยา (ไตรสิกขา) และตัวแบบ KSM เพื่อสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรมหาชน พบว่า สัมฤทธิ์ผลของการประเมินการนำตัวแบบที่ได้จากการบูรณาการระหว่างพุทธญาณวิทยาและตัวแบบ KSM เพื่อสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรมหาชน พบว่า การสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธญาณวิทยา (ไตรสิกขา) และตัวแบบ KSM เป็นวิธีการพัฒนาคนตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ซึ่งมี 2 วิธีคือ วิธีการไตรสิกขา และวิธีการภาวนา ที่จะก่อให้เกิดการสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ของแต่ละองค์กร เพื่อที่จะผลักดันให้องค์กรเกิดการพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรม จนก่อให้เกิดลักษณะของบุคลากรที่เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

องค์ความรู้ที่ได้รับ (Body of knowledge)

สำหรับองค์ความรู้ของการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1 มีดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 : องค์ความรู้การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1 (สุพัฒน์ ศรียอด)

การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1 สามารถอธิบายได้ดังนี้

อบรม มีนโยบายในการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรม มีการจัดอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพพระสอนศีลธรรมอย่างสม่ำเสมอ มีกระบวนการในการจัดอบรมที่เหมาะสมต่อสมณสาธูป มีการติดตามประเมินผลพระสอนศีลธรรมหลังการฝึกอบรม มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรม มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดการฝึกอบรม และพระสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่องและพอเพียง

การศึกษา มีนโยบายในการจัดการศึกษาให้กับพระสอนศีลธรรม มีการวางแผนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพระสอนศีลธรรม มีการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรการสอนศีลธรรม มีกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม มีการสนับสนุนให้พระสอนศีลธรรมได้ศึกษาต่อเพื่อพัฒนาความรู้ในระดับที่สูงขึ้น มีระบบการจัดการความรู้ให้พระสอนศีลธรรมสามารถสืบค้นเพื่อการศึกษาได้ และมีงบประมาณที่เพียงพอต่อการจัดการศึกษา

พัฒนา มีนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรม มีการฝึกอบรมพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพพระสอนศีลธรรมอย่าง และมีการศึกษาดูงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเกิดการเรียนรู้และพัฒนาการเรียนการสอนศีลธรรม

ศีล มีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีความรับผิดชอบต่อภาระ มีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น และมีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้เป็นผู้มีอัธยาศัยสุภาพอ่อนโยน

สมาธิ มีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีความพากเพียรในการปฏิบัติงาน มีโครงการปฏิบัติธรรมให้พระสอนศีลธรรมได้เกิดการพัฒนาสมาธิ และมีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้รู้จักระครองตนให้บริสุทธิ์ทั้งกายวาจาและใจ

ปัญญา มีกิจกรรมที่ส่งเสริมและกระตุ้นให้พระสอนศีลธรรมได้เกิดทักษะทางปัญญา มีการพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้เกิดทักษะทางปัญญา และมีการสร้างแรงบันดาลใจให้พระสอนศีลธรรมเกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ (Research Suggestions)

- 1) ควรศึกษาการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ในประเทศไทย
- 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบกลยุทธ์การสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ภาค 1 กับคณะสงฆ์ภาคอื่นๆ เพื่อให้ได้กลยุทธ์การสอนศีลธรรมที่เป็นรูปแบบเดียวกัน
- 3) หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรใช้งบประมาณในการส่งเสริมและสนับสนุนพระสอนศีลธรรมอย่างพอเพียง

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรกต ชำบัณฑิต. (2561). “พุทธธรรมาธิปไตย”.วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ,7(2), 239-246
- กระทรวงศึกษาธิการ. **กรมการจัดสรรการเรียนรู้พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2546.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). **สำนักงานแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). **การวิเคราะห์และวิจัยข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : บิสนิเนสอาร์แอนด์ดี.
- บุษกร วัฒนบุตร. (2554). **การนำพุทธญาณวิทยา (ไตรสิกขา) และตัวแบบ KSM เพื่อสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรมหาชน**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พระครูปัญญาภิชิต (ประจวบ ปญญาทีโป). (2558). **การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสอนศีลธรรมจังหวัดนนทบุรี. (2563). **ข้อมูลพระสอนศีลธรรม**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.krupra.net/v3/index.php>. [18 มกราคม 2563].